21.10.2025

Lausunto Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Asia: K 1/2025 vp Hallituksen vuosikertomus 2024
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/K_1+2025.aspx

Kiitämme mahdollisuudesta välittää ihmisen ääntä ja tuoda esiin Hengitysliiton näkemykset. Sosiaali- ja terveysalan järjestönä edustamme suoraan noin 18 000 henkilöä, edistämme hengitysterveyttä ja hengityssairautta sairastavien hyvää elämää. Sisäilmaan liittyvissä asioissa on mielestämme tärkeää huolehtia sekä ihmisten terveydentilasta että tarvittavista rakennusten korjauksista. Palvelujamme tarvitsevat jäsenistön lisäksi muut kiinnostuneet eli kansalaiset, jotka hakevat aktiivisesti tietoa tai kokevat tarvitsevansa vertaistukea.

STEA-avustuksella toteutettu sisäilmatoimintamme kattaa maksuttoman kodin sisäilma- ja korjausneuvonnan (ennaltaehkäisy, ongelmien selvitys, korjausrakentaminen) puhelimitse ja sähköpostilla sekä sisäilmasta oireilevien vertaistoiminnan. Välitämme tietoa ja neuvomme webinaareissa ja messuilla ympäri Suomea. Vaikutamme erilaisissa työryhmissä, koulutamme myös vapaaehtoisia ja kokemustoimijoita eri tehtäviin.

1. Hengitysliiton arvio Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman keskeisten tavoitteiden toteutumisesta

Terveet tilat 2028 -ohjelman päätavoitteena oli tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Hengitysliiton edustajat osallistuivat ohjelman väli- ja loppuarviointiin, tilaisuuksiin (mukaan lukien yhteiskokoukset Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman sihteeristön kanssa) ja työpajoihin sekä kuntaverkoston webinaareihin. Hengitysliiton edustajia ei ollut ohjelman toimeenpanevissa ryhmissä.

Hengitysliiton arvion mukaan hankkeen merkittävä ansio on ollut saada aikaan toimiva asiantuntijaverkosto. Eri aloja, tavoitteita ja sisältöpainotuksia yhteensovittavan, luottamusta ja rakentavaa keskustelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi edistävän asiantuntijaverkoston syntyminen hyvien käytäntöjen jakamiseksi ja rakentamiseksi olisi muuten ollut epätodennäköistä. Hyvä sisäilma, ihmisten ja rakennusten terveys, ovat jatkuvia tekoja vaativia asioita. Pidämme tärkeänä asiantuntijaverkoston toiminnan jatkuvuudesta huolehtimista.

Hengitysliitto on hyödyntänyt toimenpideohjelmassa tuotettuja materiaaleja[1] omassa neuvontatyössään. Materiaalit ovat palvelleet suoraan myös sisäilmatietoa tarvinneita kansalaisia. Näistä syistä pidämme tärkeänä, että Tilat ja terveys -verkkosivuston jatkuvuus turvataan ja ajan kuluessa materiaalien päivitystarpeesta huolehditaan.

[1] Ohje asuntojen kosteus- ja mikrobivauriokorjausten jälkeiseen siivoukseen ja irtaimiston puhdistamiseen (2021), Muovimatolla päällystetyt betonilattiat - vauriot, korjaustarpeen arviointi ja korjaaminen (2022), Ohje korjausten jälkeiseen siivoukseen ja irtaimiston puhdistukseen työpaikoilla (2022), Rakenteiden ilmatiiviyden parantaminen - tilaajan opas (2022), Homekoiran käyttö mikrobiperäisten hajujen havainnoimisessa (2023), Sisäilmasto-ongelman ratkaiseminen, sopimusasioita -opas (2023), Sisäilmasto-ongelman ratkaiseminen -opas (2023).

Näkemyksemme mukaan Terveet tilat -kuntaverkoston tapaamiset olivat hyödyllisiä: niissä pystyttiin esittelemään uusia materiaaleja[2], käytiin vuoropuhelua sidosryhmien kanssa sekä edistettiin asioiden viemistä käytäntöön eri puolilla Suomea.

2. Hengitysliiton arvio Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteista ja aikaansaannoksista

Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman pitkän aikavälin päätavoite on vähentää sisäympäristöön liittyviä terveys- ja hyvinvointihaittoja Suomessa. Hengitysliitolla on edustaja ohjelman ohjausryhmässä, sihteeristössä sekä sihteeristön viestintäryhmässä. Emme osallistu tieteellisen tiedon tuottamiseen.

Sihteeristö huolehtii varsinaisesta ohjelmatyöstä, tiedon jakamisesta ja vuoropuhelun edistämisestä. Työskentelyn aikana Hengitysliiton näkökulmia, tilannekuvaa, laaja-alaista kokemustietoa sekä havaintoja on kuunneltu ja otettu huomioon. Ohjeistusten ja mallien käytäntöön vieminen laajemmin on vielä kesken.

Ohjelman osatavoitteen Tiedolla vaikuttamisen puitteissa on tuotettu laajoja koulutuskokonaisuuksia, artikkeleita, selvityksiä, katsauksia, ohjeistuksia ja suosituksia. Hengitysliiton arvion mukaan näille koulutuksille ja materiaaleille on tarvetta. Hyvät ohjeistukset, suositukset ja julkaisut eivät itsessään kuitenkaan riitä, niiden käytäntöön vienti eri alojen ammattilaisille vaatii pitkäjänteistä viestintää ja työtä. Saamamme palautteen mukaan edelleen kohtaamisen tapa terveydenhuollon ammattilaisten ja sisäilmasta oireilevien välillä vaihtelee paljon ja liian usein kunnioittava kohtaaminen jää vajaaksi.

Meillä ei ole tietoa, kuinka paljon selkeämmiksi sisäilmaongelmia selvittävien hallinnointitahojen viestit ovat muuttuneet tai kuinka paljon uusia malleja on otettu käyttöön. Sen tiedämme, että edelleen erityisen haasteellisia ovat tilanteet, joissa oireilu jatkuu rakennusten korjaamistoimenpiteistä huolimatta.

Sisäilmaongelmiin ja sisäilmasta oireiluun liittyvä julkinen keskustelu on kokemuksemme mukaan rauhoittunut verrattuna ohjelman alkuaikaan. Sisäilmasta oireilevien keskuudessa mietityttävien asioiden kirjo on laajentunut sosiaaliturvaan, asumiseen ja terveyteen liittyvien kysymysten lisäksi tuoksuttomuuteen sekä sää- ja ilmastoriskien sisäilmavaikutuksiin.

Sisäilmasta oireilevien kuntoutuksen edistäminen on hyvin alkuvaiheessa. Esimerkiksi astmadiagnoosin saanut sisäilmasta oireileva henkilö voi ohjautua Kelan järjestämään astmaa sairastavan sopeutumisvalmennukseen. Jos astmaa ei todeta, niin mitään selkeää kuntoutuspolkua sisäilmasta oireilevalle ei ole tarjolla. Työterveyslaitoksen kehittämä työkyvyn tuen mallin hyödyntäminen on jokaisen työnantajan päätösvallassa. Lisäksi kuntoutuskysymysten yhteydessä pitää mielestämme ottaa kantaa sisäilmasta oireilevan sosiaaliturvaratkaisujen tarpeisiin.

Hengitysliiton näkemyksen mukaan sisäilmasta oireilevien kuntoutuksesta on huolehdittava. Sisäilmasta oireilu voi pahimmillaan johtaa elämän perusedellytysten (terveyden, työnteon, talouden ja toimeentulon) murtumiseen yhtä aikaa. Sisäilmasta oireilevan toimintakykyä on tuettava, jotta hän pystyy ratkomaan arjessaan usein

[2] oppaat, ohjeistukset, suositukset kuntien kiinteistönpitoon ja Terveet tilat -toimintamalli

kasaantuvia ongelmia omalla ja perheensä kohdalla. Kokonaisvaltaisen tuen tarjoamista on kehitettävä. Ymmärrystä sisäilmasta oireilusta ja oireilun vaikutuksista elämään tarvitaan yhteiskunnassa edelleen enemmän, olipa kyse työnantajista, virkamiehistä tai sosiaali- ja terveyssektorin eri ammattikuntien edustajista. On yksilön ja yhteiskunnan kannalta kestämätöntä, jos sisäilmasta oireilun vuoksi ihminen syrjäytyy, jää väliinputoajaksi tai menettää terveytensä lisäksi hyviä opiskelu- ja työvuosia.

3. Hengitysliiton arvio Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman lopettamisesta etuajassa

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana tuotettujen toimintamallien ja ohjeistusten jalkauttaminen kuntiin ja muille sidosryhmille on kesken. Hengitysliitto on huolissaan siitä, miten tieto näistä saadaan perille vai valuuko ohjelman aikana tehty työ näiltä osin hukkaan. Iso kysymys on myös, miten ohjelmassa tuotettuja materiaaleja ylläpidetään ja päivitetään jatkossa. Sisäilmasta oireilevan ihmisen kannalta ohjelman työllä on merkitystä vain silloin, kun se muuttaa ympäröivää todellisuutta – ennaltaehkäisee tai auttaa korjaamaan rakennusten sisäilmaongelmia ja kosteusvaurioita.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat sää- ja ilmastoriskit lisääntyvät myös Suomessa. Ne vaikuttavat sekä rakennettuun ympäristöön (kaavoitus, rakennusterveys, sisäilma) että ihmisten terveyteen (hengitysterveys, ilmastointi, lämpötilavaihtelut). Toimenpideohjelmassa ei ehditty käsitellä näitä sää- ja ilmastoriskinäkökulmia, jotka tuottavat uusia haasteita sekä uudis- että korjausrakentamiseen tulevina vuosina ja vuosikymmeninä.

Jos toimenpideohjelman aikana syntynyttä asiantuntijaverkoston ylläpitoa ei vastuuteta jollekin taholle, on riski menettää syntynyt henkilöistä riippumaton keskinäinen luottamus eri tahojen välillä, niiden halukkuus ja kyky yhteistyöhön.

Kansalliselle sisäilma ja terveys -ohjelmalle on luvattu jatkoa. Hengitysliitto on voimavarojensa puitteissa sitoutunut osallistumaan ja tuomaan sisäilmasta oireilevien ääntä ohjelmaan sen päättymiseen saakka. Hengitysliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että ohjelman jatkamisesta pidetään kiinni. Sisäilmasta oireilevien tuki on edelleen liian hajanaista, kunnioittavat kohtaamiset jäävät liian usein vajaiksi ja kuntoutukseen liittyvät asiat ovat vielä ratkaisematta.

Lisätietoja:

Sari Mäki
erityisasiantuntija
sari.maki@hengitysliitto.fi